

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työaikalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työaikalain muuttamisesta (HE 161/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Krista Turunen, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- Hyvinvointiala HALI ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työaikalakia.

Valtakunnallisella työ- ja virkaehtosopimuksella sallittaisiin poikettavan lain yleissäännöksen mukaisesta säännöllisestä työajasta ja vuorokausilevosta työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Ehdotetulla muutoksella mahdollistettaisiin sekä vuorokautisesta että viikoittaisesta säännöllisestä työajasta poikkeaminen. Esityksen tavoitteena on saada laki vastaamaan sisällöltään aiemmin voimassa olleen työaikalain sisältöä.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2021 vp

Lisäksi ehdotetaan, että työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudestaan rikkoo hätätyön teettämiseksi säädettyjä rajoja, olisi tuomittava työaika rikkomuksesta sakkoon.

Poikkeuslupaa koskevaan pykälään tehtäisiin tekninen korjaus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Voimassa olevan työaikalain (872/2019) 34 §:n 5 momentin mukaan valtakunnallisella työ- ja virkaehtosopimuksella saadaan poiketa 5 §:ssä säädetystä vuorokautisen työajan rajoituksista ja 25 §:n vuorokausilepoa koskevasta säännöksestä työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Aiemmassa työaikalaisissa (605/1996) poikkeuksia ei ollut rajoitettu koskemaan vain vuorokautisen työajan rajoituksia ja sen voimassa ollessa valtakunnallisella työehtosopimuksella olikin sovittu mahdollisuudesta poiketa sekä vuorokautisesta että viikoittaisesta säännöllisestä työajasta kuntien pelastuslaitoksen henkilöstön työssä.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on palauttaa aiemman työaikalain aikainen oikeustila mahdollistamalla poikkeaminen lain 5 §:n mukaisen vuorokautisen ja viikoittaisen työajan rajoituksista. Muutoksen myötä työ- ja virkaehtosopimusosapuolilla on oikeus sopia myös viikoittaisesta säännöllisestä työajasta poikkeamisesta. Tällä hetkellä viikoittaisesta säännöllisestä työajasta poikkeaminen on mahdollista vain Lounais-Suomen aluehallintoviraston myöntämällä poikkeusluvalla. Lisäksi palautetaan hätätyösäännöksen rikkomisen kriminalisointi säätämällä lain 19 §:n vastaisesti teetetty hätätyö rangaistavaksi 44 §:ssä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana jäljempänä esitettävin huomioin.

Sopimismahdollisuuden laajentaminen ja tasoittumisjakso

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää myönteisenä, että osapuolten sopimismahdollisuutta laajennetaan nykyisestä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutosesitys on lähtenyt liikkeelle työntekijäpuolen ehdotuksesta. Kun työtä tehdään vain osa työajasta, voi henkilöiden työstä palautumisen ja työssä jaksamisen kannalta olla tarkoituksenmukaista järjestää työvuorot niin, että viikoittainen työaika voi olla yli 40 tuntia. Valiokunta toteaa, että alalla hyväksi havaittuja järjestelyjä on tarkoituksenmukaista edistää, huomauttaen kuitenkin samalla, että lain muutos ei automaattisesti muuta mitään osapuolten välillä, vaan antaa ainoastaan osapuolille mahdollisuuden sopia asiasta.

Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY (työaikadirektiivi) 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat määrätä 6 ar-

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2021 vp

tiikan mukaisen viikoittaisen enimmäistyöajan soveltamiseksi vertailujakson, joka on enintään neljä kuukautta. Direktiivin 19 artiklassa sallitaan kansallisessa lainsäädännössä säätää teknisistä syistä tai työn järjestämistä koskevista syistä työehtosopimuksin sovitut pidemmät vertailujaksot, kuitenkin enintään 12 kuukautta. Työaikalain 34 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaisesti enimmäistyöajan tasoittumisjakso voidaan työehtosopimuksella sopia enintään 12 kuukauteen, jos se on teknisistä tai työn järjestämistä koskevista syistä tarpeellista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että ehdotettu lainsäädäntömuutos ei ole ristiriidassa työaikadirektiivin kanssa. Esityksellä ei myöskään muuteta edellä mainittua työaikalain 34 §:n 2 momentin 6 kohtaa.

Hätätyön rangaistavuus

Esityksessä lisätään rangaistussäännökseen hätätyösäännöksen rikkomisen. Tarkoituksena on, että työaikalain 19 §:n vastaisesti teetetystä hätätyöstä tai hätätyöilmoituksen tekemättä jättämisestä voidaan rangaista työnantajaa tai tämän edustajaa työaika rikkomuksesta tuomittavalla sakkorangaistuksella. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää lisäystä perusteltuna ja toteaa, että lisäyksellä turvataan työsuojelullisia näkökulmia ja estetään hätätyön väärinkäytöksiä.

Lopuksi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa lopuksi, että lainsäädännön muutoksista on tärkeää tiedottaa ja ohjeistaa riittävästi, jotta mahdolliset virheelliset käsitykset sen soveltamisen osalta voidaan välttää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 161/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2021 vp

Helsingissä 27.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas

varapuheenjohtaja Katja Taimela sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Rami Lehto ps

jäsen Niina Malm sd

jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Anders Norrback r

jäsen Juha Pylväs kesk

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps

varajäsen Jari Myllykoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves